

Beata Rygiel

Kielce

„NIEDZIELA” I „GOŚĆ NIEDZIELNY” JAKO PRZYKŁADY TYGODNIKÓW KATOLICKICH

Prasa katolicka stanowi jeden z większych segmentów na polskim rynku prasowym. Z biegiem czasu powstaje coraz więcej tytułów, noszących miano katolickich, kościelnych, religijnych czy wyznaniowych. Obecnie ukazuje się ich ponad 300, a ich liczba stale rośnie. W literaturze przedmiotu nie ma jednoznacznej definicji prasy katolickiej. Czesław Lechicki określa ją jako „prasę pozostającą w gestii kościołów i związków religijnych, przez nie wydawaną i służącą ich celom ideowym, w zasadzie religijnym oraz informacyjnym”¹. W prasie tej można znaleźć głównie informacje dotyczące danego kościoła lub związku religijnego. Najbardziej reprezentatywne dla tej kategorii prasy są czasopisma diecezjalne. Jeśli chodzi o prasę katolicką w Polsce, to pozostaje ona bezpośrednio lub pośrednio w dyspozycji Kościoła. Część jej jest wydawana przez instytucje świeckie, ale pojawiają się też specjalne pisma diecezjalne i zawodowo-kapłańskie, redagowane tylko przez duchownych, które podlegają kontroli władz kościelnych.

Rozróżnienie prasy katolickiej od prasy religijnej oraz wyznaniowej ma znaczenie praktyczne w zastosowaniu nie tylko do czasopiśmiennictwa rzymskokatolickiego. Ma ono także odniesienie do prasy innych wyznań. Prasa religijna obejmuje głównie czasopisma poświęcone sprawom religijnym i przeznaczone w zasadzie dla wyznawców danej religii. Prasa tej kategorii albo jest ściśle religijna, albo równolegle obejmuje też tematykę świecką i ustosunkowuje się do niej z własnych pozycji ideowych². Natomiast prasa wyznaniowa to prasa i czasopiśmiennictwo pewnego ściśle wyodrębnionego wyznania, zarówno w sensie religijnym, jak i światopoglądowym³.

Szersza definicja prasy wyznaniowej została podana w *Słowniku terminologii medialnej* pod redakcją Walerego Pisarka. Określono ją tam jako ogół czasopism zarówno treści ogólnej, jak i specjalnej konkretnego wyznania religijnego. Prasa

¹ *Encyklopedia wiedzy o prasie*, pod red. J. Maślanki, Wrocław 1976, s. 174: prasa kościelna.

² Tamże, s. 182: prasa religijna.

³ Tamże, s. 191: prasa wyznaniowa.

wyznaniowa w znaczeniu *sensu stricto* to prasa pozostająca w ścisłej gestii Kościoła lub związku religijnego, służąca ich celom ideowym, często podejmująca problematykę świecką. W znaczeniu *sensu largo* to różnorodne czasopisma, których redagowaniem i wydawaniem zajmują się głównie ludzie świeccy związani z danym wyznaniem. Czasopisma te omawiają aktualne wydarzenia z punktu widzenia doktryny danego wyznania⁴.

Jeszcze inaczej prasę kościelną definiuje Adam Lepa. We wstępie do *Katalogu prasy katolickiej* napisał:

mianem prasy katolickiej obejmuje się te wydawnictwa, które za zgodą władz kościelnych drukowane są periodycznie i rozpowszechniane publicznie w celu wszechstronnego ukazywania rzeczywistości, a zwłaszcza aktualnych zdarzeń i problemów z życia Kościoła oraz jego doktryny⁵.

Ukazywanie rzeczywistości na łamach prasy katolickiej odnosi się do wszystkich sektorów informacji, jednak zjawiska i wydarzenia z dziedziny gospodarki, polityki i kultury powinny otrzymać naświetlenie chrześcijańskie.

Podobną definicję podaje ksiądz Wiesław Śmigiel. Stwierdza, że prasa katolicka to publikacje periodyczne wydawane nie rzadziej niż raz do roku pod stałymi tytułami, opatrzone numerem bieżącym i datą, które są zależne bezpośrednio od władzy kościelnej bądź od katolików⁶. Autor uważa, że wspólnym elementem wszelkiego typu prasy katolickiej jest chrześcijański system wartości i rozpowszechnianie chrześcijańskiego światopoglądu, a elementem różnicującym jest relacja określonego pisma do władzy kościelnej. Na tej podstawie wyróżnił: prasę kościelną wydawaną przez hierarchię Kościoła i instytucje jej podporządkowane, prasę katolicką która posiada oficjalnie zatwierdzonego asystenta kościelnego oraz prasę redagowaną przez katolików, czyli wydawnictwa prasowe krzewiące zasady i normy życia chrześcijańskiego.

Prasa katolicka spełnia dwie podstawowe funkcje: ewangelizacyjną i duszpasterską⁷. Prasa ta stała się wypróbowanym narzędziem ewangelizacji prowadzonej przez Kościół, ponieważ jest jednym z najstarszych środków masowego przekazu skupionych w jego rękach. Stanowi ona także najbardziej wychowawcze i duszpasterskie medium masowe. Biskup Lepa podkreśla, że prasa katolicka nie powinna ograniczać się tylko do podstawowych cech, takich jak: aktualność, wszechstronność, periodyczność czy publiczny charakter, lecz powinna być przede wszystkim wiarygodna, a dziennikarze powinni rzetelnie wykonywać pracę, pogłębiać swoje kompetencje oraz ponosić odpowiedzialność za publikowane słowo⁸.

⁴ *Słownik terminologii medialnej*, pod red. W. Pisarka, Kraków 2006, s. 156.

⁵ A. Lepa, *Katalog prasy katolickiej w Polsce*, Łódź 1994, s. 4–5.

⁶ W. Śmigiel, *Prasa katolicka w Polsce*, „Roczniki Teologiczne” 2005, t. 52, z. 6, s. 53–54.

⁷ A. Lepa, *Katalog prasy...*, s. 5–6.

⁸ Inny podział funkcji proponuje Marta Wielek w artykule *Analiza czynników atrakcyjności współczesnej polskiej prasy wyznaniowej*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2001, nr 3–4, s. 102–103.

Najbardziej popularnymi i najchętniej czytаныmi dzisiaj tytułami katolickimi są dwa najstarsze ogólnopolskie tygodniki: „Niedziela” i „Gość Niedzielny”.

Pierwszy numer „Niedzieli” ukazał się 4 kwietnia 1926 roku. Decyzję o powołaniu tygodnika podjął biskup częstochowski, Teodor Kubina. Pismo przeznaczone było dla wiernych z terenu diecezji częstochowskiej⁹. Zadania „Niedzieli” zostały określone przez księdza biskupa w artykule wstępnym zatytułowanym *Arcypaster-ska zachęta*:

„Niedziela” chce nas łączyć w tej nowej diecezji częstochowskiej w jedną wielką rodzinę i chce być głosem tej wielkiej rodziny. I chce podnosić lud do światła i bronić jego świętej sprawy. Chce budować Królestwo Boże między nami. Chce głosić pokój Chrystusowy, pokój niedzielny wszystkim, a nie rozsiewać nienawiści. Dlatego tygodnik „Niedziela” będzie unikał wszelkich sporów i kłótni [...] Nie będzie służył żadnemu stronnictwu politycznemu i nie będzie się mieszał w ich sprawy i walki. Jego zadaniem jest szerzenie Królestwa Bożego i pokoju Chrystusowego, podnoszenie ducha i dusz, pogłębianie wiary i zasad życia chrześcijańskiego, pielęgnowanie wszystkiego tego, co łączy społeczeństwo, budzi w nim radość i energię życia. Jednym słowem tygodnik nasz chce być tym, co głosi jego nazwa, chce być „Niedzielą” dla ludu katolickiego¹⁰.

Pierwszym redaktorem pisma został ks. Wojciech Mondry, który wcześniej pracował w redakcji „Dziennika Gdańskiego” i „Gazety Gdańskiej”. Zgodnie z założeniami biskupa Kubiny, w „Niedzieli” drukowane były przede wszystkim artykuły o treści religijnej i społecznej. Problematyka obejmowała następujące działy: „Nauki niedzielne i świąteczne”, „Artykuły religijne i społeczne”, „Z życia świętych Pańskich”, „Misje katolickie”, „Powieści, opowiadania, legendy”, „Pielgrzymki, podróże”, „Informacje okolicznościowe i różne”, „Z diecezji częstochowskiej”, „Z dziejów naszych”, „Wiersze”. Redakcja mieściła się na plebanii parafii św. Zygmunta w Częstochowie przy ul. Krakowskiej, w prywatnym mieszkaniu ks. Mondrego. Przez ponad rok pismo drukowane było w Katowicach, a następnie w Zakładach Drukarskich Wilkoszewskiego w Częstochowie. Objętość „Niedzieli” wynosiła 12 stron, a nakład około 7 tys. egzemplarzy. Pismo otrzymywały urzędy parafialne, które kolportowały go wśród wiernych.

Różne były formy zachęty do nabywania i czytania tygodnika. Przykładem może być zamieszczony w „Wiadomościach Diecezjalnych” w 1932 roku tekst od redakcji „Niedzieli” pt. *O propagandzie i kolportażu pism katolickich*, w którym pisano: „w każdym domu winno być pismo katolickie. Jeśliś katolik, czytaj prasę katolicką”. Podkreślono też, że „najgorszym wrogiem Kościoła jest ciemnota religijna”, dlatego „obowiązkiem sumienia każdego katolika jest znać swoją wiarę i interesować się bieżącymi sprawami Kościoła”. „Niedziela” otrzymała miano „kaganka oświaty re-

⁹ L. Dudkiewicz, *Historia „Niedzieli” 1926–1953*, <http://www.niedziela.pl/artukul.php?id=110173305700009002> (data dostępu: 03.01.2009).

¹⁰ A. Bajor, Z. Żmigrodzki, *Tygodnik katolicki „Niedziela” 1926–1939*, Częstochowa 2002, s. 31.

ligijnej”¹¹. Na terenie diecezji organizowane były Dni Dobrej Prasy, które miały służyć propagowaniu czytelnictwa i zdobywaniu nowych odbiorców prasy katolickiej. W rozpowszechnianie „Niedzieli” włączała się również Akcja Katolicka. W większych parafiach przy Akcji Katolickiej była organizowana sekcja Apostolstwa Dobrej Prasy.

Z dniem 15 września 1937 roku redaktorem „Niedzieli” został ks. Stanisław Gałązka. Objętość pisma wzrosła do 16 stron. Można było wyliczyć 16 działów problemowych. Niektóre dotychczas istniejące zlikwidowano, a na ich miejsce powstały nowe: „Akcja Katolicka”, „Zagadnienia społeczne i państwowe”, „Zagadnienia rodziny i wychowania”, „Z życia religijnego w Polsce”, „Ojciec Święty – Watykan”, „Wiadomości religijne z zagranicy”, „Nawrócenia – wyznania – przykłady”, „Gospodarstwo”, „Z historii, literatury”, „Ze świata”¹².

Wybuch II wojny światowej przerwał wydawanie „Niedzieli” na kilka lat. Ostatni numer ukazał się z datą 3 września 1939 roku. Władze niemieckie zwróciły się do ks. Mondrego z propozycją wznowienia tygodnika „Niedziela” (redagowanego w myśl ideologii okupanta), ale nie wyraził on zgody na podjęcie pracy wydawniczej. Również komuniści chcieli podporządkować sobie polski Kościół. Prasę katolicką dotknęła wszechogarniająca cenzura, a z roku na rok ograniczano jej nakład i swobodę wypowiedzi. Powojenna historia „Niedzieli” rozpoczęła się w lutym 1945 roku, kiedy to Zofia Kossak-Szatowska zwróciła się do biskupa Kubiny z propozycją wznowienia wydawania „Niedzieli”. Niedługo później biskup Kubina powołał na stanowisko redaktora pisma ks. Antoniego Marchewkę. Pierwszy numer powojennej „Niedzieli” ukazał się z datą 8 kwietnia 1945 roku. Jej nakład wynosił wówczas tylko 7 tys. egzemplarzy. „Niedziela” była pismem skierowanym do katolików w całej Polsce, ale znalazła też czytelników w środowiskach polonijnych za granicą.

W pierwszych miesiącach po wznowieniu w skład zespołu redakcyjnego oprócz ks. Marchewki wchodziły: Zofia Kossak-Szatowska i Zofia Dragatowa, która jednocześnie prowadziła administrację wydawnictwa. W lipcu 1945 roku Z. Kossak-Szatowska wyjechała na Zachód. Na jej miejsce do pracy redakcyjnej przyjęto Bernarda Rusieckiego, Witolda Zembrzuskiego, Władysława Dulębę i ks. Mariana Rzeszewskiego. Na łamach tygodnika publikowali swoje artykuły: s. Barbara Żulińska, Marian Józef Święcicki, Kazimierz Gołda, Michalina Janoszanka, ks. Stanisław Nieczyperowicz¹³.

W 1951 roku władza komunistyczna rozpoczęła monopolizowanie kolportażu prasy (w tym także prasy katolickiej). Prezes Rady Ministrów wydał rozporządzenie, według którego Państwowe Przedsiębiorstwo Kolportażu „Ruch” miało prawo wyłączności na przyjmowanie prenumeraty oraz na kolportaż dzienników, tygodników i innych czasopism. Został zniesiony kolportaż prywatny pism katolickich. Ponieważ tygodnik „Niedziela” nigdy nie miał zwrotów, ks. Marchewka zastrzegł sobie

¹¹ L. Dudkiewicz, *Historia „Niedzieli”...*

¹² Kalendarium „Niedzieli”, oprac. ks. M. Frukacz, <http://www.niedziela.pl/artukul.php?id=110069232600009002> (data dostępu: 03.01.2009).

¹³ Tamże.

wobec „Ruchu”, że wydawnictwo nie będzie przyjmowało ewentualnych zwrotów. „Ruch” nie przyjmował od kolporterów zamówienia na „Niedzielę” w żądanej przez nich liczbie egzemplarzy, przez co dopuścił się jawnego złamania umowy poprzednio zawartej z wydawnictwami katolickimi. Dnia 6 kwietnia 1953 roku wydawanie „Niedzieli” zostało zawieszono na 28 lat¹⁴.

Oczekiwanie na wznowienie „Niedzieli” trwało aż do 1981 roku. Przez ten czas ordynariusz częstochowski biskup Stefan Bareła oraz wierni czytelnicy domagali się przywrócenia pisma. W 1981 roku, po zrywie solidarnościowym, delegatem biskupa Bareły do rozmów z władzami w sprawie reaktywowania „Niedzieli” został ksiądz Ireneusz Skubiś, który pracował wtedy jako dyrektor wydawniczy w kurii częstochowskiej i redagował „Częstochowskie Studia Teologiczne”¹⁵. Pierwszy numer „Niedzieli” ukazał się z datą 7 czerwca 1981, a jej redaktorem naczelnym został właśnie ksiądz Skubiś. Redakcji zależało na tym, aby „Niedziela” była postrzegana jako „pismo niezależne i czyste [...] oparte na czystej teologii, wyraźnych zasadach moralnych i nauce społecznej Kościoła. [...] bez mieszania się w rzeczywistość *stricte* polityczną”¹⁶.

Lata osiemdziesiąte XX wieku to przede wszystkim czas zmagania się z cenzurą. Wówczas trzeba było walczyć „o każdą literę, wyraz, obrazek, kolor, a cenzor stał na straży, żeby przypadkiem coś, co choćby trąciło niewiernością wobec ideologii komunistycznej, nie ukazało się w druku”¹⁷. Dnia 13 grudnia 1981 roku na mocy dekretu gen. Wojciecha Jaruzelskiego i utworzonej Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego wprowadzono w Polsce stan wojenny. „Niedziela” z datą 20 grudnia 1981 nie ukazała się. Pierwszy numer po wznowieniu wyszedł 21 marca 1982 roku¹⁸. Od tego czasu pismo ukazuje się nieprzerwanie.

Na początku lat dziewięćdziesiątych minionego wieku zaczęto wydawać edycje diecezjalne. Obecnie lokalne dodatki „Niedzieli” ukazują się w 20 diecezjach w Polsce: bielsko-żywieckiej, częstochowskiej, drohiczyńskiej, kieleckiej, krakowskiej, legnickiej, lubelskiej, łódzkiej, płockiej, przemyskiej, rzeszowskiej, sandomierskiej, sosnowieckiej, szczecińskiej, świdnickiej, toruńskiej, warszawskiej, wrocławskiej, zamojsko-lubaczowskiej i zielonogórsko-gorzowskiej. Na ich łamach prezentowane są najważniejsze wydarzenia z życia Kościoła w danej diecezji. Edycje są opracowywane w redakcji centralnej „Niedzieli” z materiałów przysyłanych przez redakcje diecezjalne i dołączone do numeru w formie ośmiostronicowej wkładki¹⁹.

¹⁴ L. Dudkiewicz, *Historia „Niedzieli”...*

¹⁵ „Niedziela”: *prezent od Pana Boga*, z ks. Ireneuszem Skubisiem rozm. Milena Kindziuk, „Niedziela” 2006, nr 38, s. 8.

¹⁶ *Okres walki i czas przelomu 1981–2001*, z ks. inf. Ireneuszem Skubisiem rozm. Katarzyna Woynarowska i Karol Klauza, <http://www.niedziela.pl/artukul.php?id=113326544400009002> (data dostępu 03.01.2009).

¹⁷ Tamże.

¹⁸ *Kalendarium „Niedzieli”*.

¹⁹ Dodatki lokalne „Niedzieli”, <http://www.niedziela.pl/dzialy.php?id=45886320000009006> (data dostępu 14.01.2009).

Pojawiły się też pisma integralnie związane z „Niedzielą”, adresowane do dzieci („Niedziela Dzieciom”), do młodego pokolenia („Niedziela Młodych”) czy do intelektualistów katolickich („Niedziela Akademicka”). „Niedziela” wspiera też medialnie Akcję Katolicką, wydając „Czyn Katolicki”. Przez krótki okres ukazywały się również dodatki specjalne, takie jak: „Niedziela dla Sejmu”, „Niedziela Kongresowa”, wydana w związku z Międzynarodowymi Kongresami Mariologicznym i Maryjnym, mającymi miejsce w Częstochowie na Jasnej Górze w 1996 roku. Z myślą o pielgrzymujących na Jasną Górę corocznie ukazują się specjalne wydania „Niedzieli Pielgrzymkowej”²⁰. Specjalną ofertą pisma jest kolorowy miesięcznik dla dzieci w wieku 4–10 lat pt. „Moje Pismo – Tęcza”²¹.

Wielkim osiągnięciem „Niedzieli” jest edycja chicagowska. Dzięki niej Polonia amerykańska czerpie informacje o Kościele w Polsce²². „Niedziela” obecna jest również w środowiskach polonijnych Europy, takich jak: Niemcy, Wielka Brytania, Francja, Włochy, a szczególnie w Rzymie. Pismo zyskało też dużą popularność w krajach Europy Wschodniej, krajach europejskiej części dawnego ZSRR, na Słowacji, Węgrzech, w Rumunii, Bułgarii i Czechach. Z lektury „Niedzieli” korzystają również misjonarze i inni księża w Afryce, Azji, Australii i Ameryce Południowej²³.

Dnia 15 października 2006 roku po wielu miesiącach przygotowań ukazał się pierwszy numer „Niedzieli” jako nowoczesnego magazynu w zmienionym, mniejszym formacie, z nową szatą graficzną, o zwiększonej objętości (68 stron), z nowymi działami i rubrykami. Jako zwiastun nowej „Niedzieli” ukazał się wcześniej numer zerowy z datą 17 września 2006 roku. Do nowego magazynu dołączony został pierwszy numer „Niedzieli liturgicznej”, z takimi działami, jak: „Głos Ojców Kościoła”, „Komentarz do Ewangelii”, „Liturgia na cały tydzień”, „Święty tygodnia”, „Niedzielna szkoła modlitwy”. „Niedziela” zamieszcza informacje z życia Kościoła i diecezji oraz publicystykę teologiczną i poradniczą. Szczególnie dużo miejsca poświęca się tematyce rodzinnej. Pismo jest podzielone na działy i rubryki, takie jak: „Temat numeru”, „Gorący temat”, „Wywiady”, „Wiara i życie”, „Rodzina”, „Sylwetka”, „Reportaż”, „Publicystyka”, „Prasówka”. Tygodnik zawiera serwis informacyjny z życia Kościoła w Polsce i na świecie (wiadomości z Watykanu, ze świata, z Polski, z Jasnej Góry), a także aktualne komentarze, wywiady i artykuły o tematyce religijnej, społecznej i kulturalnej. Posiada także kolorowy serwis fotograficzny²⁴.

W ramach „Biblioteki Niedzieli” ukazują się książki adresowane do inteligencji katolickiej, chcącej poszerzyć informacje z zakresu etyki, teologii, nauczania Jana Pawła II czy zagadnień życia Kościoła²⁵. Ukazują się też dodatki poświęcone różnym okazjom czy rocznicom, takie jak: rachunek sumienia, śpiewnik na procesję Bożego Ciała, śpiewnik kolęd i pastorałek, płyty z filmami i pieśniami religijny-

²⁰ *Okres walki...*

²¹ C. Gmyz, *Gość w Niedzielę*, „Więź” 1998, nr 12, s. 96.

²² „Niedziela”: *prezent...*, s. 10.

²³ *Okres walki...*

²⁴ *Kalendarium „Niedzieli”*

²⁵ C. Gmyz, *Gość w Niedzielę*, s. 96–97.

mi, albumiki poświęcone nauczaniu Jana Pawła II, pielgrzymkom czy postaciom świętych oraz Ewangelie i Listy Apostolskie w formie kieszonkowej. Średni nakład „Niedzieli” wynosi 300 tys. egzemplarzy. Od stycznia 1999 roku „Niedziela” ma swój serwis internetowy²⁶.

„Gość Niedzielny” jest starszy od „Niedzieli” o trzy lata. Inicjatywa wydawania tego tygodnika wyszła od ówczesnego pasterza diecezji katowickiej, Augusta Hlonda²⁷. Redaktorem pisma został ksiądz Teodor Kubina, a wydawcą Spółka Wydawnicza Karola Miarki w Mikołowie. Pierwszy numer „Gościa Niedzielnego” ukazał się z datą 9 września 1923 roku. Pismo zaprezentowano na obradach II Śląskiego Zjazdu Katolickiego, który odbył się w Królewskiej Hucie oraz we wszystkich kościołach parafialnych polskiego Górnego Śląska. Podtytuł czasopisma brzmiał: „Tygodnik dla ludu katolickiego Administracji Apostolskiej Śląska Polskiego”. Objętość „Gościa” wynosiła wówczas osiem stron, a format 24×32 cm²⁸.

Podobnie, jak w przypadku „Niedzieli”, w pierwszym numerze pisma opublikowana została *Arcypasterska zachęta*, w której zostały przedstawione zadania „Gościa”. Ksiądz Hlond pisał:

Gość Niedzielny [...] przychodzi jako przyjaciel ludu z otwartym słowem prawdy. Nie chce nikomu schlebiać. Nie służy żadnemu stronnictwu politycznemu, ani nie jest wyrazem interesów jakiegoś odłamu społeczeństwa. Chce w mroki szare wnieść promień światła. Chce w duszną atmosferę społeczną tchnąć orzeźwiający powiew Chrystusowego ducha²⁹.

Zapewniał ponadto, że „Gość Niedzielny” nie będzie konkurował z żadnym piśmie, „bo jego zadaniem nie walka polityczna, nie sensacja, ale pogłębianie znajomości wiary i zasad życia chrześcijańskiego”. Dlatego „[...] omawiać będzie bieżące sprawy religijne i aktualne zagadnienia moralne”³⁰.

Zgodnie z zapewnieniem ks. Hlonda, „Gość Niedzielny” od początku zamieszczał na swoich łamach materiały religijne (np. teksty Pisma Świętego na dany dzień) i refleksje moralno-społeczne połączone z informacjami z życia Górnego Śląska. Redakcja odwoływała się ciągle do tradycyjnych wartości kultury regionu, do śląskich obyczajów i pobożności. Pismo poświęcało wiele miejsca sytuacji Kościoła katolickiego na Górnym Śląsku. W rubryce zatytułowanej „Z życia naszych parafii” opisywane były ważniejsze wydarzenia, dotyczące m.in.: budowy i poświęcania nowych kościołów, pielgrzymek, jubileuszy i ważnych dokonań parafialnych. W „Gościu Niedzielnym” znalazły się także artykuły prezentujące postaci wybitnych i zasłużonych Ślązaków, ich osiągnięcia naukowe oraz zasługi religijne i państwowe.

²⁶ Nakład „Niedzieli”, <http://www.niedziela.pl/> (data dostępu: 14.01.2009).

²⁷ 75 lat „Gościa Niedzielnego” (1923–1998), red. i oprac. graf. J. W. Brzoza, Katowice 1998, s. 8.

²⁸ Tamże, s. 9.

²⁹ *Gość na niedzielę*, „Tygodnik Solidarność” 1998, nr 47, s. 7.

³⁰ Tamże.

Z czasem pojawiły się ogłoszenia³¹. Wówczas z redakcją współpracowali świeccy i księża pracujący w śląskich parafiach.

Dnia 28 października 1928 roku powstała diecezja katowicka. Ksiądz Hlond został przeniesiony do Gniezna, a jego miejsce zajął biskup Arkadiusz Lisiecki. Wtedy „Gość Niedzielny” stał się pismem diecezji katowickiej. W tym samym czasie nastąpiła też zmiana wydawcy. Z inicjatywy ks. Teofila Bromboszcza powstała spółka wydawnicza pod nazwą „Księgarnia i Drukarnia Katolicka”. Była ona wydawcą tygodnika aż do wybuchu II wojny światowej. Zmiany zaszły również na stanowisku redaktora naczelnego. Od 14 września 1924 roku funkcję tę pełnił ks. Józef Gawlina, który w 1926 przeniósł się do Warszawy, by utworzyć Katolickie Biuro Prasowe. Ksiądz Gawlina zrezygnował z pełnienia funkcji redaktora naczelnego „Gościa” 5 grudnia 1926. Zastąpił go ks. Alojzy Siemienik, który pozostał na tym stanowisku aż do września 1939 roku³².

Ksiądz Siemienik postanowił zmienić charakter „Gościa Niedzielnego” i przekształcić całe wydawnictwo w bardziej dynamiczne i nowoczesne przedsiębiorstwo. Chciał urozmaicić pismo i przyciągnąć nowych czytelników, dlatego wprowadził nowe formy dziennikarskie. Jego zdaniem, „Gość” powinien uczestniczyć w życiu społecznym diecezji poprzez komentarze redakcyjne i odpowiednią publicystykę. Z taką formą nie zgodziło się 43 księży, którzy na konferencji pastoralnej 10 października 1929 roku wystąpili z rezolucją protestującą przeciwko artykułom politycznym w „Gościu Niedzielnym”. Stwierdzili, że „szkodzą one powadze duchowieństwa i przeszkadzają pracy duszpasterskiej, zamiast jej pomagać”.

Dnia 13 maja 1930 roku zmarł nagle biskup Lisiecki, a nowym biskupem ordynariuszem diecezji katowickiej został ksiądz Stanisław Adamski. Był on przewodniczącym Komisji Prasowej Konferencji Episkopatu Polski oraz jednym z inicjatorów powołania Katolickiej Agencji Prasowej, dlatego doceniał znaczenie środków masowego przekazu w działalności Kościoła. Biskup Adamski wychował się na lekturze „Przewodnika Katolickiego”, a wzór tego popularnego czasopisma chciał przenieść na Górny Śląsk. Akcentował konieczność redagowania pisma pod kątem potrzeb środowisk robotniczych i ludzi z wykształceniem podstawowym. Ponadto zachęcał redakcję do poszukiwania bardziej atrakcyjnej szaty graficznej. Jeszcze w tym samym roku redakcja podjęła decyzję o druku strony tytułowej techniką rotograwiury w Zakładach Graficznych św. Wojciecha w Poznaniu. Redakcja korzystała z serwisu fotograficznego agencji Atlantic Photo i Photo Plat oraz ze zdjęć osób prywatnych. Redaktorem naczelnym był nadal ksiądz Siemienik. W skład zespołu weszli: Maria Chudek, Kazimiera Jelonkowa, Mieczysław Gładysz, Maria Czeska-Mączyńska, ks. Józef Czempiel, ks. Franciszek Dobrowolski, ks. Józef Gawlina, ks. Franciszek Ścigała, ks. Karol Wilk. W 1937 roku dołączył ks. Klemens Kosyrzyk. Kierownikiem administracji i redaktorem odpowiedzialnym był Franciszek Piotrowski.

³¹ 75 lat „Gościa Niedzielnego”..., s. 9.

³² Tamże, s. 10-14.

W latach trzydziestych XX wieku określił się wyraźnie charakter „Gościa Niedzielnego”. Katowicki tygodnik stał się magazynem zróżnicowanym tematycznie, nastawionym na różnorodne potrzeby odbiorców. Miał za zadanie wychowywać oraz kształtować postawy religijne i moralne czytelników. Zawierał porady praktyczne oraz dostarczał rozrywki i humoru. Pismo uzupełniały dodatki: „Mały Gość Niedzielny”, „Dom i Szkoła”, „Młodzież Katolicka”. W 1935 roku dwa ostatnie połączyły się we „Front Katolicki”. Również w tym samym roku pojawił się poradnik „Dla gospodarzy i gospodyń”, a w 1939 roku ukazał się dodatek pt. „Dla kobiet”.

Na łamach „Gościa Niedzielnego” regularnie poruszano tematy związane z problemami alkoholowymi (wydawano dodatek „Apostoł Trzeźwości”), z rodziną czy powołaniem (dodatek „Winnica Pańska”). Dużym powodzeniem cieszyły się stałe pozycje, jak np. dowcipne, pisane gwarą górnośląską „Gawędy Stacha Kropiciela”, „Rozważania starego proboszcza” czy antybolszewicki komiks „Przygody Wicka Buły w Raju”. Systematycznie rozbudowywany był także dział informacji, który ukazywał się w postaci bloków informacyjnych (z życia parafii, diecezji oraz Kościoła powszechnego), dział fotoreportażu z Polski i serwis zdjęciowy z całego świata. Dnia 3 września 1939 roku ukazał się ostatni numer „Gościa Niedzielnego” redagowany w wolnej Polsce. Wydawanie pisma przerwał wybuch II wojny światowej.

Pierwszy powojenny numer pisma ukazał się już 11 lutego 1945 roku. Tygodnik powrócił do swoich czytelników w nowej, znacznie skromniejszej szacie graficznej i w objętości tylko 4 stron. Powojenny podtytuł „Gościa” brzmiał: „Tygodnik dla rodzin katolickich”. Wkrótce objętość zwiększono do 8 stron, jednak bez zmiany szaty graficznej. Druk odbywał się w diecezjalnej Księgarni i Drukarni Katolickiej w Katowicach. Tam też mieściła się siedziba redakcji. Na początku pismo było redagowane przez kolegium redakcyjne, a od 22 lipca 1945 roku redaktorem naczelnym pisma został ks. Klemens Kosyrczyk. Przydział papieru, otrzymany przez Kurię z Wydziału Propagandy Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach, wystarczał na druk 75 tys. egzemplarzy. Księdzu Kosyrczykowi w pracy pomagał niewielki zespół, w którym szczególną rolę odegrała polonistka, Irena Świda. Redagowała ona „Małego Gościa Niedzielnego”, robiła korektę „Nowej Drogi” i „Gościa Niedzielnego” oraz tłumaczyła piosenki religijne z języka francuskiego. Ogromne znaczenie dla pracy redakcji miały serwisy informacyjne, opracowywane przez Stanisława Czecha na podstawie doniesień agencji prasowych oraz nasłuchu radiowego. Zespół redakcyjny tworzyli: ks. Klemens Kosyrczyk, ks. Józef Gawor, ks. Jerzy Stroba oraz świeccy: Irena Świda, Stanisław Czech, Kazimierz Gołba. Kontakt z redakcją utrzymywała też Maria Czeska-Maczyńska³³.

Pismo od początku starało się tworzyć obszerny serwis informacyjny. Obok rubryki „Przegląd Katolicki”, pojawił się przegląd informacji świeckich, który nosił tytuł „Na fali wydarzeń”, a później „W wirze wydarzeń”. Informator życia diecezjalnego starano się poszerzyć o wiadomości ze Śląska Opolskiego i Dolnego Śląska.

³³ Tamże, s. 20–21.

Pod koniec 1946 roku pismo sprzedawało się w nakładzie ponad 80 tys. egzemplarzy. Wiele uwagi poświęcano edukacji historycznej. Publikowano różne opowiadania historyczne dotyczące regionu Śląska. Często powracano też do wydarzeń II wojny światowej. Zamieszczano nekrologi księży i publikowano relacje wojenne w formie reportaży. Pismo zaczęło wyraźnie zmieniać swój profil w 1948 roku. Coraz częściej pojawiały się bardziej ambitne teksty, pisane przez takich publicystów, jak: ks. Jan Piwowarczyk czy Paweł Jasienica³⁴. Redakcja powoli rezygnowała z prostych, moralizatorskich opowiadań. Pismo zaczęło tracić swój regionalny charakter. Jednak w takiej formie szybko zyskało wielkie uznanie wśród czytelników.

Lata pięćdziesiąte XX wieku przyniosły zaostrzenie stosunków państwa z Kościołem. Z datą 1 listopada 1952 roku ukazał się ostatni numer „Gościa Niedzielnego”. Ostateczna decyzja o zawieszeniu tytułu zapadła dwa tygodnie później podczas rozmów przedstawicieli Episkopatu Polski z władzami. Przestał istnieć również dotychczasowy zespół redakcyjny. Pismo przeszło pod zarząd PAX-u, a redakcję tworzyli współpracujący z władzą księża patrioci³⁵. Wydawanie „Gościa” wznowiono w styczniu 1953 roku. Zdecydowanej zmianie uległ charakter pisma. Pojawiło się w nim mnóstwo artykułów politycznych, wychwalających stalinowską rzeczywistość oraz odwołujących się do ideologii tzw. katolicyzmu postępowego, wymyślonej wśród działaczy PAX oraz w departamencie wyznaniowym UB³⁶. Jednak 12 listopada 1956 roku Bolesław Piasecki zdecydował, że pismo zostanie zwrócone diecezji. Wcześniej uzgodnił to z Prymasem Polski Stefanem Wyszyńskim. Wówczas biskup Adamski mianował tymczasowy Komitet Redakcyjny, w skład którego weszli: ks. Józef Gawor, ks. Klemens Kosyrczyk, ks. Franciszek Blachnicki i Irena Świda. Podjęli oni wydawanie pisma w warunkach względnego liberalizmu, starając się nawiązać do najlepszych tradycji „Gościa”. Tygodnik zyskał nowy dodatek, poświęcony problematyce alkoholizmu, pt. „Niepokalana zwycięża”, redagowany przez księdza Blachnickiego. Rozpoczęto także starania o zwiększenie nakładu.

Pod koniec lat pięćdziesiątych minionego wieku ksiądz Gawor zaczął myśleć nad kolejną zmianą modelu pisma. Chciał, aby „Gość Niedzielny” stał się tygodnikiem ponadregionalnym, adresowanym do szerokich kręgów katolików w Polsce. Jego zdaniem, zasadniczym celem pisma katolickiego powinno być wychowanie czytelnika. Dlatego zdecydował się na zamieszczanie w „Gościu” cyklu opowiadań „Mój kościół parafialny”, które miały kształtować postawy moralne czytelników. Obok opowiadań pojawiły się teksty rozważań biblijnych, często przekłady z języka niemieckiego i francuskiego oraz różne przyczynki do historii regionu³⁷. Przez ten czas ks. Gawor redagował tygodnik samodzielnie. Sekretariat redakcji prowadziła Elżbieta Malinowska, maszynistką była Helena Pamponiówna, a korektę przeprowadzała jak wcześniej Irena Świda. Przygotowywaniem serwisu informacyjnego przez dłu-

³⁴ S. Zasada, „Gość” w dom, „Press” 1997, nr 6, s. 30.

³⁵ Tamże.

³⁶ 75 lat „Gościa Niedzielnego” ..., s. 32.

³⁷ Tamże, s. 34.

gie lata zajmował się ks. Jan Kobyliński. Z końcem lat sześćdziesiątych w „Gościu” publikowali tacy duchowni, jak: ks. Stanisław Bista, ks. Ludwik Orzeł, ks. Marian Zielnok, ks. Jerzy Pawlik, ks. Konrad Luboń, ks. Franciszek Grudniok, ks. Gustaw Klapuch. Z redakcją współpracował też ks. Szczepan Wesoly. Wśród osób świeckich do „Gościa” pisała Jadwiga Kucianka oraz historycy: Jan Dworak, Ludwik Musioł, Alojzy Targ i Józef Kokot. Nakład pisma wynosił 120 tys. egzemplarzy.

Dnia 1 marca 1974 roku funkcję redaktora naczelnego „Gościa” objął ks. Stanisław Tkocz³⁸. Za najbardziej odpowiadającą potrzebom redakcji uznał formułę magazynu, różnorodnego w formie i treści, adresowanego do robotników oraz inteligencji technicznej. Nowych czytelników poszukiwał też wśród młodzieży. Wkrótce na etatach dziennikarskich zatrudniono po raz pierwszy osoby świeckie – Lidię Kałkusińską i Czesława Ryszkę. Nawiązano kontakt ze środowiskami naukowymi KUL-u. Z końcem lat siedemdziesiątych z „Gościem” współpracowali także pracownicy Ośrodka Dokumentacji i Studiów Społecznych w Warszawie, jak np. matematyk Henryk Wusttke. „Gość Niedzielny” odchodził od długich tekstów dewocyjnych, na miejscu których pojawiło się więcej krótkich informacji i popularnych artykułów teologicznych³⁹.

W 1981 roku zmieniła się sytuacja na rynku czytelnicy. „Gość Niedzielny” ulegał dalszym przekształceniom. Zwiększyła się liczba reportaży, relacji z wydarzeń i krótkich informacji. Coraz więcej miejsca poświęcano tematyce społecznej. Na przełomie 1980 i 1981 roku redaktor graficzny Jerzy Brzoza rozpoczął porządkowanie szaty graficznej pisma. Numer rozpoczynał się materiałem religijnym, któremu towarzyszył krótki komentarz. Drugą stronę (liturgiczną) zajmowały czytania z Pisma Świętego, krótka homilia i rozważania liturgiczne. Zamiast homilii drukowane były również rozważania Chiary Lubich „Słowo Życia”. Dział informacyjny został podzielony na informacje o działalności Stolicy Apostolskiej oraz prezentujące życie Kościoła w Polsce i na świecie.

W tym samym czasie rozpoczęto również druk popularnych refleksji ks. Romana Rogowskiego pt. „Bóg na moich drogach”. Trudniejszy w odbiorze był cykl zagadnień teologicznych ks. Czesława Bartnika pt. „Rodzina w dziejach zbawienia”. Pracownicy KUL-u publikowali artykuły z historii Kościoła w Polsce (cykl „Od chrztu Mieszka”). Poradnictwem rodzinnym zajmowały się Dorota Kornas-Biela, Elżbieta Sujak i Maria Braun-Gałkowska. Katolicką naukę społeczną przybliżał czytelnikom ks. Józef Majka. Pracy misjonarzy poświęcone były „Listy Misjonarza” pisane z Ameryki Południowej przez ks. Antoniego Kajzerka. W kwietniu 1981 roku „Gość” zaczął się ukazywać w większym formacie (A3) i nakładzie zwiększonym do 200 tys. egzemplarzy. Jerzy Brzoza wzbogacił pismo o materiał ilustracyjny do poszczególnych numerów.

Wprowadzenie stanu wojennego, podobnie jak w przypadku „Niedzieli” i innych pism katolickich, spowodowało zawieszenie wydawania tygodnika. Kolejny numer „Gościa Niedzielnego” ukazał się w marcu 1982 roku. Sytuacja w latach osiem-

³⁸ S. Zasada, „Gość” w dom...

³⁹ 75 lat „Gościa Niedzielnego”..., s. 45.

dziesiątych XX wieku zobowiązywała redakcję do podejmowania tematów społecznych, a nawet politycznych, bez względu na panującą cenzurę. Stan taki utrzymywał się do czerwca 1989 roku. Wówczas na treść „Gościa” składało się pięć podstawowych działów: formacyjno-teologiczny, społeczny, historyczny, kulturalny oraz informacyjny. Ważne były cykle artykułów poświęcone wychowaniu, problemom małżeńskim, rozwodom, ochronie życia nienarodzonych. Dużym zainteresowaniem cieszyły się stałe felietony. Pracę w „Gościu” podjęli: Zdzisław Zwoźniak, Franciszek Szpor, Bogdan Widera, Barbara Gruszka-Zych, Barbara Poręba-Wolkowa, Alicja Wysocka, Renata Zwoźniakowa, Andrzej Babuchowski i Paweł Wieczorek. Stworzone zostało także archiwum redakcji, prowadzone przez Janinę Dłużyńską i Małgorzatę Ścigaj. Z dniem 28 lipca udało się reaktywować jako miesięcznik „Małego Gościa Niedzielnego”. Zrezygnowano z wkładki do normalnej edycji tygodnika i w ten sposób powstało osobne pismo. Twórcą „Małego Gościa” była Lidia Kałkuśńska, a pomagał jej Marian Dąbrowski⁴⁰.

W 1992 roku redakcja „Gościa Niedzielnego” postanowiła drukować wydania regionalne dla diecezji, które nie posiadały jeszcze własnych pism. Edycje te ukazują się obecnie w 17 diecezjach Polski: bielsko-żywieckiej, gdańskiej, gliwickiej, katowickiej, koszalińsko-kołobrzeskiej, krakowskiej, legnickiej, lubelskiej, łowickiej, opolskiej, radomskiej, sandomierskiej, świdnickiej, tarnowskiej, warszawskiej, wrocławskiej i zielonogórsko-gorzowskiej⁴¹. Redakcja „Gościa” przejęła też dwa pisma diecezjalne (koszalińskie „Wierzę” i warszawski „Przegląd Katolicki”), które ukazują się jako dodatki do „Gościa Niedzielnego”. Edycje diecezjalne mogą mieć objętość do ośmiu stron, a pod względem treści i formy nie mogą odbiegać od ogólnego profilu „Gościa”⁴².

Obecnie redaktorem naczelnym „Gościa Niedzielnego” jest ks. Marek Gancarczyk. Stanowisko to zajmuje od listopada 2003 roku. Współczesny „Gość Niedzielny” obejmuje takie działy, jak: „Temat GOŚCIA”, „Kościół”, „Wiara”, „Liturgia”, „Rozmowa GOŚCIA”, „Informacje z Polski i ze świata”, „Fakty i opinie”, „Społeczeństwo”, „Nauka”, „Gospodarka”, „Polityka”, „Historia”, „Tabliczka sumienia”, „Pytanie o wychowanie”, „W kulturze”, „Śmieszny GOŚĆ”, „Asy z rękawa”, „W ramach”, „Galeria rysunków” i „Listy do GOŚCIA”⁴³. Pismo, jako jedno z niewielu wydawnictw katolickich, należy do Związku Kontroli Dystrybucji Prasy. Z danych udostępnionych przez Związek wynika, że średni nakład jednorazowy „Gościa” w 2007 roku wynosił ponad 185 tys. egzemplarzy, z czego sprzedano około 132 tys.⁴⁴ Od lutego 1997 roku „Gość Niedzielny” ukazuje się w Internecie.

⁴⁰ Tamże, s. 50–60.

⁴¹ Edycje diecezjalne „Gościa Niedzielnego”, <http://goscniedzielny.wiara.pl/index.php?grupa=5&cr=1&kolej=0&dzi=1104801337&mies=&rokd=&katg=> (data dostępu 14.01.2009).

⁴² 75 lat „Gościa Niedzielnego”..., s. 65.

⁴³ Działy „Gościa Niedzielnego”, <http://goscniedzielny.wiara.pl/> (data dostępu 14.01.2009).

⁴⁴ Nakład „Gościa Niedzielnego”, <http://www.zkdp.pl/upload/1227801320Komunikat2007.pdf> (data dostępu 20.01.2009).

„Niedziela” i „Gość Niedzielny” dominują pod względem nakładów pośród innych tytułów katolickich. Tygodniki te po przejściowych kłopotach wydawniczych szybko unowocześniły zaplecze techniczne i uruchomiły system mutacji, co pozwoliło na zwiększenie nakładów. Na początku lat dziewięćdziesiątych spadły nakłady obu pism; nakłady „Niedzieli” ze 180 tys. do 80 tys. egzemplarzy, a w przypadku „Gościa Niedzielnego” z 200 do 80 tysięcy. Do tego zjawiska przyczyniło się w dużej mierze zubożenie społeczeństwa oraz konflikty między pismami kościelnymi. „Gość Niedzielny” największy nakład osiągnął w połowie lat dziewięćdziesiątych minionego wieku. Drukowano go wtedy w liczbie 200 tys. egzemplarzy, z czego sprzedawało się ponad 170 tys.. W tym czasie „Niedziela” deklarowała nakład prawie 300 tys. egzemplarzy⁴⁵.

Bez wątplenia „Niedziela” i „Gość Niedzielny” to pisma o podobnym charakterze. Tygodniki te są podobnie łamane, mają podobne tematycznie działy i rubryki oraz są kierowane do podobnego typu czytelnika. Oba pisma są przeznaczone w zasadzie dla całych rodzin. Według Cezarego Gmyza tygodniki te w dużej mierze wzorują się na pismach wysokonakładowych, czytanych przez kobiety, ale i przez mężczyzn. Dlatego, tak samo jak inne pisma, zawierają dodatki dla dzieci, porady kulinarne, gry i zabawy czy kąciki dla majsterkowiczów⁴⁶. Oba tygodniki posiadają również całotygodniowy program telewizyjny. To wszystko sprawia, że po pisma sięgają odbiorcy o podobnych zainteresowaniach.

O tym, który z tygodników jest rozpowszechniany w danej diecezji, decydują biskupi w porozumieniu z proboszczami parafii. Jednak okazuje się, że edycje diecezjalne nie mają bezpośredniego wpływu na poziom czytelnictwa. „Gość Niedzielny” ma najsilniejszą pozycję w regionie katowickim, gdzie sprzedaje ponad 45 tys. egzemplarzy. Według badań PBC „Gościa Niedzielnego” czyta 4,4% Polaków. „Niedziela” dociera do 3,9% czytelników. Najwyższy poziom sprzedaży odnotowuje się w Częstochowie, Przemyślu, Gnieźnie, Legnicy i Łodzi⁴⁷. Z badań „Press Track” firmy SMG/KRC wynika, że oba tytuły mają łącznie około miliona czytelników⁴⁸.

Poniższa tabela prezentuje poziom czytelnictwa obu tygodników wynikający z badań przeprowadzonych przez firmę SMG/KRC POLAND, zaprezentowanych na łamach miesięcznika „Press”. Z tabeli 1 wynika, że w pierwszej połowie 1997 roku po „Gościa Niedzielnego” sięgało o 1% więcej osób niż po „Niedzielę”. W drugim półroczu liczba czytelników „Niedzieli” wzrosła o 0,2% („Gościa” czytało nadal 4,10% osób). W kolejnym półroczu oba pisma czytała podobna liczba osób („Niedzielę” 4,10%, a „Gościa” 4,40%). W drugiej połowie 1998 roku czytelnictwo obu tygodników zmniejszyło się prawie o połowę – „Gość Niedzielny” miał tylko 0,1% przewagi nad „Niedzielą”.

⁴⁵ T. Mielczarek, *Monopol, pluralizm, koncentracja*, Kielce 2006, s. 207.

⁴⁶ C. Gmyz, *Gość w Niedzielę...*, s. 98.

⁴⁷ K. Kowalewska, M. Polewska, *Prasa ducha*, „Press” 1999, nr 9, s. 45.

⁴⁸ C. Gmyz, *Gość w Niedzielę...*, s. 97.

Tabela 1. Czytelnictwo „Niedzieli” i „Gościa Niedzielnego” w %

Okres badania	„Niedziela”	„Gość Niedzielny”
I–VI 1997 r.	3,10	4,10
VII–XII 1997 r.	3,30	4,10
I–VI 1998 r.	4,10	4,40
VII–XII 1998 r.	2,80	2,90
I–VI 1999 r.	3,40	3,40
VII–XII 1999 r.	3,40	3,60
I–VI 2000 r.	3,10	3,50
VII–XII 2000 r.	2,90	2,90
I–VI 2001 r.	3,10	2,90
VII–XII 2001 r.	b.d.	2,31
I–VI 2002 r.	b.d.	2,37
VII–XII 2002 r.	b.d.	2,21
I–VI 2003 r.	b.d.	2,41
VII–XII 2003 r.	b.d.	2,18
I–VI 2004 r.	b.d.	1,84
VII–XII 2004 r.	b.d.	2,04
I–VI 2005 r.	b.d.	2,45
VII–XII 2005 r.	b.d.	2,45
I–VI 2006 r.	b.d.	2,84
VII–XII 2006 r.	b.d.	3,43
I–VI 2007 r.	b.d.	3,90
VII–XII 2007 r.	b.d.	3,93
I–VI 2008 r.	b.d.	3,92
IV–IX 2008 r.	b.d.	4,08

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Polskich Badań Czytelnictwa zamieszczonych na łamach miesięcznika „Press” z lat 1996–2008.

Czytelnictwo obu pism osiągnęło taką samą wartość w pierwszym półroczu 1999 roku (wynosiło 3,40%). Przez kolejny rok utrzymywało się na podobnym poziomie („Gość Niedzielny” miał tylko 0,2% przewagi nad „Niedzielą” w drugiej połowie 1999 r. i 0,4% w pierwszym półroczu 2000 r.). Kolejny spadek zainteresowania tygodnikami zanotowano w drugiej połowie 2000 roku. Po pisma sięgało już tylko po 2,90% czytelników. Sytuacja odwróciła się w 2001 roku. „Niedziela” po raz pierwszy cieszyła się większym zainteresowaniem niż „Gość” (o 0,2% więcej czytelników).

Dalsze porównywanie wyników czytelnictwa obu tygodników jest niemożliwe, ze względu na to, że od lipca 2001 roku badano wyłącznie tytuły należące do Związku Kontroli Dystrybucji Prasy, a „Niedziela” do tego Związku nie należy.

Czytelnicy „Gościa Niedzielnego” stanowią grupę bardzo zróżnicowaną pod względem wieku, wykształcenia, zawodu, miejsca zamieszkania, jak i zaangażowania religijnego czy społecznego. Dlatego też zróżnicowana musi być treść pisma, żeby każdy czytelnik mógł znaleźć w nim coś dla siebie⁴⁹. Tygodnik, liczący przeciętnie 66 stron, czyta się już w zasadzie selektywnie. Dlatego w „Gościu” powstały różne działy tematyczne, adresowane do różnych grup odbiorców. Bardzo dużo uwagi poświęca się kwestiom społecznym (ludziom niepełnosprawnym, bezrobociu, gospodarce, ekologii). Nawet zarzuca się redakcji, że rozbudowała dział społeczny kosztem religijnego. „Gość” nie angażuje się zbyt intensywnie w problematykę polityczną⁵⁰.

Podobnie jest w przypadku „Niedzieli”. Redakcja chce, by pismo służyło wiernym i duchowieństwu⁵¹. Chce docierać do wszystkich, dlatego w „Niedzieli” znaleźć można działy dla dzieci, młodzieży i dorosłych, dla bardziej i mniej wykształconych, dla mieszkańców miast i wsi (głównie przez dodatki diecezjalne). Pismo liczy przeciętnie 52 strony i również dzieli się na działy tematyczne, w których każdy czytelnik może znaleźć to, co go najbardziej interesuje. „Niedziela” ma głosić współczesnemu człowiekowi przesłanie dobra i nadziei. Ma formować, pogłębiać wiarę, kształtować sumienie i pomagać lepiej rozumieć Kościół. Problematyka artykułów dotyczy spraw najważniejszych dla każdego człowieka i ma go skłaniać do refleksji⁵².

Z przeprowadzonych w 2007 roku badań Instytutu Statystyki Kościoła katolickiego wynika, że po „Niedzielę” sięgają przede wszystkim ludzie z wykształceniem wyższym. Czterech na dziesięciu ankietowanych respondentów jest po studiach, a co trzeci ma wykształcenie średnie. Tylko niecałe 5% skończyło edukację na szkole podstawowej. Pismo należy też do ulubionych tygodników polskich kapłanów, czyta go ponad 50% polskich proboszczów. Co czwarty czytelnik mieszka w dużym mieście. Podobna liczba zamieszkuje wsie, ale rolnicy stanowią tylko 3% czytelników. Prawie połowa pochodzi z małych miasteczek, średnich miast i największych aglomeracji⁵³.

Jeżeli chodzi o wiek, wśród czytelników „Niedzieli” przeważają ludzie starsi – po 60. roku życia (47,2%). Pomiędzy 51 a 60 rokiem życia jest 19,9%, pomiędzy 36 a 50 – 16,2%, a pomiędzy 26 a 35 tylko 6,9%. W prawie równym stopniu czytelnikami pisma są mężczyźni i kobiety. Zdecydowana większość czytelników „Niedzieli” sięga po pismo regularnie. Najbardziej oczekują na artykuły o nauczaniu Jana Pawła II (71,4% respondentów) oraz na informacje z życia Kościoła w Polsce (72,4%). Ankietowani kupują „Niedzielę”, ponieważ chcą wiedzieć co się dzieje w Polsce (65,4%) i ich Kościele lokalnym (60%). Ze względu na publicystykę po pismo sięga 62,6% respondentów⁵⁴.

⁴⁹ 75 lat „Gościa Niedzielnego” ..., s. 66.

⁵⁰ *Katolicki tygodnik dla każdego*, z ks. S. Tkoczem rozm. S. Zasada, „Press” 1997, nr 6, s. 28.

⁵¹ I. Skubiś, *Pożółkłe stronice*, <http://www.niedziela.pl/artykuly.php?id=110173306200009002> (data dostępu: 14.01.2009).

⁵² „Niedziela”: *prezent...*, s. 10.

⁵³ *Czytelnicy „Niedzieli”*, <http://www.kmdm.pl/art.php?id=200611151758c70903749ed556d9> (data dostępu: 21.01.2009).

⁵⁴ Tamże.

W zeszłym roku przeprowadzono również badania czytelnictwa „Gościa Niedzielnego”. Badania ankietowe na zlecenie redakcji przeprowadziła specjalistyczna firma Millward Brown SMG/KRC. Z analizy ankiety wynika, że prawie połowa czytelników „Gościa” ma wykształcenie wyższe, średnie 37%. Osoby z wykształceniem zawodowym i podstawowym stanowią pozostałe grupy. Jedna trzecia respondentów mieszka na wsi lub w małych miasteczkach, a tylko 12% w wielkich aglomeracjach. Kobiety stanowią 60% czytelników, a mężczyźni 40. Prawie wszyscy ankietowani ocenili się jako „wierzący, praktykujący”, a tylko 0,5% stwierdziło, że wierzy, lecz nie praktykuje. Ankietę wypełniały osoby w wieku 15–65 lat⁵⁵.

Czytelnicy sięgają po „Gościa”, ponieważ jest źródłem informacji o tym, co dzieje się w Kościele katolickim. Odpowiedziało tak 86% ankietowanych. Dla pozostałych tygodnik jest źródłem informacji o Polsce i pogłębia ich wiarę. Najważniejsze, zdaniem czytelników, są artykuły dotyczące „Tematu Gościa” (86%), problemów i ludzi Kościoła (82%), wywiady z politykami i ludźmi kultury (67%), analizy bieżących problemów społecznych i politycznych w Polsce (66%). Respondenci najbardziej lubią czytać wywiady, gdyż są żywe, dynamiczne, bezpośrednie, pozwalają przedstawić historię i poglądy bohaterów. Aż 70% uznało, że największą wartością „Gościa” jest to, że pisze się w nim o wielu sprawach. Większość czytelników nie wyobraża sobie pisma bez dodatków regionalnych. Chcą czytać o sprawach globalnych, ale także o tym, co dzieje się w parafiach⁵⁶.

Prasa katolicka dostosowuje się coraz bardziej do potrzeb swoich odbiorców, pisząc o tym, co jest dla nich ważne i co może zainteresować czytelników. Analizując treść artykułów publikowanych w obu tygodnikach, z łatwością da się wyodrębnić powtarzające się grupy tematyczne, które można ująć w postaci następującego klucza⁵⁷:

I. Religia i Kościół:

1. Kościół w Polsce
2. Kościół na świecie
3. Święci i błogosławieni
4. Pismo Święte
5. Pielgrzymki

II. Tematyka świecka:

1. Aktualności
2. Historia
3. Edukacja i szkolnictwo
4. Kultura i sztuka
5. Rodzina
6. Społeczeństwo

⁵⁵ M. Jakimowicz, *Jakiego „Gościa” lubicie?*, „Gość Niedzielny” 2008, nr 26, s. 44.

⁵⁶ Tamże, s. 45.

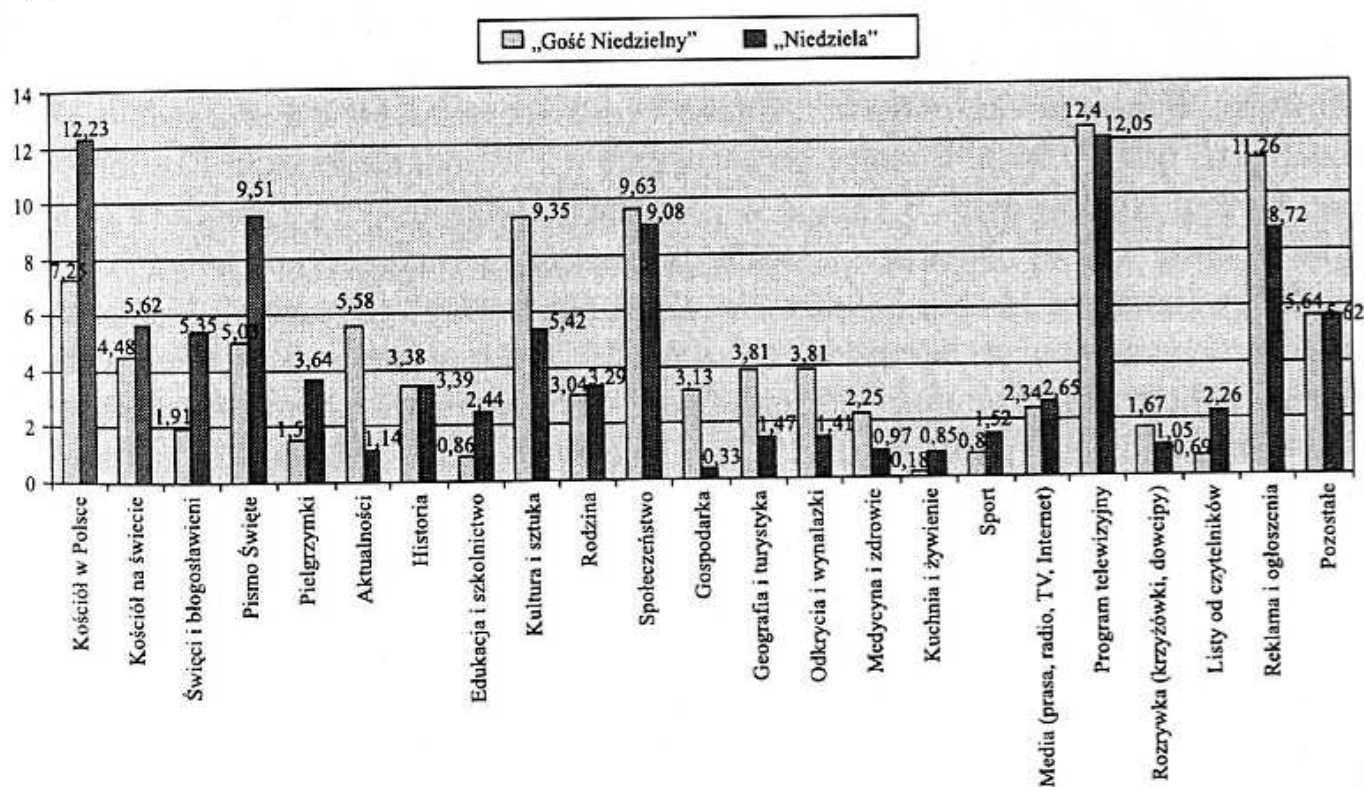
⁵⁷ Poniższy klucz kategoryzacyjny został opracowany w celu analizy zawartości „Niedzieli” i „Gościa Niedzielnego”, której dokonałam w swojej pracy magisterskiej.

7. Gospodarka
8. Geografia i turystyka
9. Odkrycia i wynalazki
10. Medycyna i zdrowie
11. Kuchnia i żywienie
12. Sport
13. Media (prasa, radio, TV, Internet)

III. Inne:

1. Program telewizyjny
2. Rozrywka (krzyżówki, dowcipy)
3. Listy od czytelników
4. Reklama i ogłoszenia
5. Pozostałe

Poniższy wykres przedstawia porównanie poszczególnych kategorii klucza w obu tygodnikach w 2008 roku.

Wykres 1. Procentowy wykaz poszczególnych kategorii w „Niedzieli” i „Gościu Niedzielnym” – porównanie tytułów

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z analizy wykresu, w ciągu całego roku w „Niedzieli” kategorii *Religia i Kościół* poświęcono łącznie 36,35% artykułów. Ta sama kategoria w „Gościu Niedzielnym” zajęła o 16% mniej objętości pisma (tylko 20,17%). Pomimo tej różnicy, poszczególne podkategorie *Religii i Kościoła* w obu tygodnikach występują w takiej samej kolejności. W „Niedzieli” najwięcej artykułów odnosiło się do pod-

kategorii *Kościół w Polsce* (aż 12,23%) i *Pismo Święte* (9,51%). Dwa razy mniej tekstów dotyczyło *Kościola na świecie* i *Świętych i błogosławionych* (odpowiednio 5,62 i 5,35%). Najmniej miejsca poświęcono *Pielgrzymkom* (tylko 3,64% objętości pisma). Jeżeli chodzi o „Gościa Niedzielnego”, teksty związane z *Kościółem w Polsce* i *Pismem Świętym* zajęły odpowiednio 7,25 i 5,03%. Na kolejnym miejscu znalazł się *Kościół na świecie* (4,48%). Natomiast najmniej artykułów dotyczyło podkategorii *Święci i błogosławieni* oraz *Pielgrzymki*. Stanowiły one 1,91 i 1,5% objętości pisma.

Suma pozostałych kategorii w „Niedzieli” wyniosła 63,65%, a w „Gościu Niedzielnym” aż 79,83%. W tym kategorii *Tematyka świecka* i *Inne* zajęły odpowiednio 33,95 i 29,7% w „Niedzieli”, a w „Gościu” 48,17 i 31,66%. Najwięcej miejsca w obydwu tygodnikach poświęcono tematowi związanym z podkategoriami *Spoleczeństwo* (w „Niedzieli” 9,08, a w „Gościu Niedzielnym” 9,63%) oraz *Kultura i sztuka* (odpowiednio 5,42 i 9,35%). Podobna liczba tekstów dotyczyła w obydwu pismach podkategorii: *Historia* („Niedziela” 3,38; „Gość Niedzielnym” 3,39%), *Media* („Niedziela” 2,65; „Gość” 2,34%) oraz *Rodzina* („Niedziela” 3,29; „Gość” 3,04%). Znaczne różnice pojawiają się przy porównywaniu pozostałych podkategorii. *Aktualnościom* „Niedziela” poświęca tylko 1,14%, natomiast „Gość Niedzielnym” aż 5,58% swojej objętości. *Edukacja i szkolnictwo* zajmuje w „Niedzieli” 2,44%, a w „Gościu Niedzielnym” tylko 0,86%. Różnice pojawiają się też w podkategoriach: *Gospodarka* (w „Gościu Niedzielnym” 3,13%, a w „Niedzieli” tylko 0,33%), *Geografia i turystyka* („Gość” 3,81 i „Niedziela” 1,47%), *Odkrycia i wynalazki* (odpowiednio 3,81 i 1,41%). Tematyce *Medycyny i zdrowia* „Gość Niedzielnym” poświęcił 2,25% swojej powierzchni, natomiast „Niedziela” tylko 0,97%. Tylko w przypadku dwóch podkategorii, „Niedziela” dominuje nad „Gościem”. Sprawom związanym z *Kuchnią i żywieniem* „Niedziela” poświęca 0,85%, a „Gość Niedzielnym” tylko 0,18%, natomiast ze *Sportem* odpowiednio 1,52 i 0,8%.

Jeżeli chodzi o *Listy od czytelników*, w „Niedzieli” stanowią one 2,26%, a w „Gościu Niedzielnym” tylko 0,69%. Okazuje się, że w „Gościu Niedzielnym” *Rozrywce* poświęca się więcej miejsca niż w „Niedzieli” (odpowiednio 1,67 i 1,05%). Podobną objętość zajmuje w obydwu pismach *Program telewizyjny* (w „Niedzieli” 12,05%, w „Gościu” zaś 12,4%). Dużo miejsca w obu pismach przeznaczają się na *Reklamę i ogłoszenia*. W „Niedzieli” zajmuje ona 8,72% powierzchni, natomiast w „Gościu Niedzielnym” aż 11,26%. W większości są to reklamy książek i czasopism religijnych, leków, banków, biur podróży i zakładów krawieckich. Podobną powierzchnię zajmuje w obydwu tygodnikach podkategoria *Pozostałe* – znalazły się w niej: okładka, spis treści, artykuły niezwiązane z kluczem oraz fotografie i rysunki niezwiązane z tematyką artykułów zamieszczonych w piśmie („Niedziela” 5,62, a „Gość Niedzielnym” 5,64%).

W obu pismach tematyka świecka dominuje nad kościelną. Mało miejsca redakcje poświęcają religii, a bardziej koncentrują się na sprawach społecznych, kulturalnych czy gospodarczych. „Gość Niedzielnym” potrafił bardziej dostosować się do takich potrzeb, stąd duże zróżnicowanie tematyczne, krótkie teksty i dużo zdjęć. Ten

sposób redagowania przyczynia się do zdobywania coraz większej liczby młodych czytelników. „Niedziela” natomiast jest pismem bardziej konserwatywnym. Mimo że dużo pisze się o sprawach społecznych, wiele uwagi poświęca się również publicystyce teologicznej. W obu pismach zamieszczane są też dodatki w postaci obrazków, serii ilustrowanych książeczek bądź płyt DVD z filmami religijnymi i muzyką sakralną.

„Niedziela” i „Gość Niedzielny” są dobrymi przykładami na to, że w prasie katolickiej nie musi się pisać tylko i wyłącznie o sprawach związanych z teologią, Kościołem i religią. Okazuje się, że w takich pismach można pisać praktycznie na każdy temat, pozyskując nowych odbiorców i zyskując opinię prasy katolickiej dla każdego.

“SUNDAY” AND “SUNDAY GUEST” AS EXAMPLES OF CATHOLIC WEEKLIES

Summary

The subject of the article is on the catholic press. As a sample two of the oldest and most popular Nationwide catholic weeklies, “Sunday” and “Sunday Guest” were discussed. At the outset the definition of the catholic press and similar conceptions were presented as well as disclosing their fundamental functions. The history of the two weeklies, their circulation and diocesan additions together with the readership were indicated in the subsequent parts of the article. Results of of a research conducted on topical analysis of the two weeklies were show at the end. The research made use of an own categorization key which was established on the basis of the current contents of the two weeklies in the year 2008. It comprises three main categories of which very detailed subcategories were defined. From the analysis it was observed that there were many secular topice in the catholic press which are generalny not related to religion or the church. This subject accounts for as much as 79.83% In the “Sunday Guest” weekly and 63.65% in the “Sunday” weekly respectively. Thanks to this the two weeklies are so popular and are persistently gaining a wider range of readers.